

№ 34 (435)
Верасень 2012 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

☞ Даведнікі: даўнія імёны і сучасныя жыхары Беларусі –

стар. 2

☞ Асоба ў краязнаўстве: даследчык Уладзімір Содаль –

стар. 3

☞ Да юбілею Якуба Коласа: азьязька Антось і дзеці –

стар. 4

15 верасня – дзень бібліятэк

Супрацоўнікаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі вітае Т. Стружэцкі

Юбілей нацыянальнага сховішча ведаў

Сёлета галоўная бібліятэка краіны адзначае свой 90-гадовы юбілей. Знакава, што гэтая дата адзначаецца Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі менавіта ў Год кнігі.

Нагадаем першыя старонкі амаль векавой гісторыі нацыянальнага сховішча ведаў. Дата яго заснавання лічыцца 15 верасня 1922 года. Менавіта ў гэты дзень Савет Народных Камісараў Беларускай ССР прыняў пастанову «Аб заснаванні Беларускай дзяржаўнай бібліятэкі і абавязковай рэгістрацыі ўсіх твораў друку, якія выходзяць у межах ССРБ». Аднак гісторыя яе пачала адлік з 1919 года, калі пачалося фармаванне кніжнага фонду. Адзін з этапаў храналогіі стварэння кніжнага фонду датаваны 5 лютым 1921 года, які цяперашні дырэктар нацыянальнай

бібліятэкі Раман Матульскі і лічыць сапраўдным днём заснавання беларускай дзяржаўнай бібліятэкі.

Спачатку яе ролю ўзяла на сябе бібліятэка, адкрытая ўвосень 1921 года прытолькі што створаным Беларускаім дзяржаўным універсітэце. У лістападзе таго ж года зацвярджаецца пастанова Акадэмічнага цэнтра Наркамсветы БССР аб арганізацыі Беларускай дзяржаўнай цэнтральнай бібліятэкі, якая павінна была займацца зборам і захоўваннем фонду нацыянальных дакументаў. Загадчыкам бібліятэкі прызначаецца Іосіф Бенцынавіч Сіманаўскі, якога 24 лістапада 1921 года пераводзяць дзеля гэтага ў Мінск з пасады загадчыка Бабруйскай цэнтральнай бібліятэкі і Бабруйскім аддзелам дзяржаўнага выдавецтва.

Арганізацыйна бібліятэка ўваходзіла ў структуру БДУ, але вырашала задачы і функцыі дзяржаўнага

кнігасховішча, цэнтра бібліяграфічнай апрацоўкі дакументаў і вядзення зводнага каталогу бібліятэк Беларусі, выдання бібліяграфічных матэрыялаў, навукова-даследчай установы ў галіне бібліятэказнаўства, бібліяграфазнаўства і кнігазнаўства, а таксама дзяржаўнага цэнтра рэгістрацыі друку і захавання нацыянальных дакументаў. Размешчаная яна была ў будынку па вул. Падгорнай (цяпер – будынак філфака БДУ, д. 31 па вул. К. Маркса).

У лютым 1922 года бібліятэцы для арганізацыі фондаў і абслугоўвання быў перададзены будынак Юбілейнага дома на Захар'еўскай вуліцы (сёння гэта д. 26 па праспекце Незалежнасці). На пачатак 1922 года кніжны фонд бібліятэкі складаў 60 тыс. асобнікаў. Колькасць чытачоў налічвала 1,1 тыс. чалавек. Вялікую частку дарэвалюцыйных фондаў складалі прыватныя калекцыі і зборы, у тым ліку каштоўныя бібліятэкі Я. Карскага і М. Янчука па беларусазнаўстве, этнаграфіі і літаратуры, К. Грота па славяназнаўстве, І. Карнілава, З. Сапунова і З. Гольштэйна па беларускай гісторыі, частка бібліятэкі Янкі Купалы, бібліятэкі Полацкай езуіцкай акадэміі, Мінскай ду-

хоўнай семінары, Маскоўскай харальнай синагогі.

14 мая 1926 года пастановай «Аб рэарганізацыі Беларускай дзяржаўнай і ўніверсітэцкай бібліятэкі» СНК БССР яна выведзена са складу БДУ і ператвораная ў самастойную адміністрацыйную адзінку, што ўзначальвае нацыянальную бібліятэчную сістэму. І гэтую дату таксама можна лічыць днём заснавання бібліятэкі як самастойнай адзінкі. Бібліятэцы было нададзена права адкрыцця сваіх філіялаў, што адкрыліся ў Віцебску (у 1929 годзе), Гомелі (1933 год), пры ДOME Урада (1933 год) у Мінску, Магілёве (1935 год). Яны стварылі сістэму буйных цэнтральных публічных бібліятэк рэспублікі. Пазней на іх базе былі арганізаваныя Урадавая (цяпер Прэзідэнцкая) і абласныя бібліятэкі.

Адначасова фармаваўся калектыў нацыянальнай бібліятэкі, у які ўвайшлі паліграфікі Іосіфа Сіманаўскага і лепшыя прадстаўнікі інтэлігенцыі: Юлія Іосіфаўна Бібіла, першы загадчык аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі, адна з стваральнікаў першай у рэспубліцы краязнаўчай бібліяграфічнай картатэкі; Мікалай Мікалаевіч Улашчык, сакратар Кніжнай па-

латы, вядомы беларускі гісторык; Вольга Аляксандраўна Малініна, адна з першых бібліятэкараў вышэйшай кваліфікацыі ў савецкай Беларусі, загадчык аддзела апрацоўкі, даведчана-бібліяграфічнага аддзела; Ніна Барысаўна Ватацы, найвядомейшы бібліяграф і літаратуразнаўца, даследчыца літаратурнай спадчыны М. Багдановіча, Я. Купалы, Я. Коласа, К. Крапівы і іншых беларускіх пісьменнікаў; Мар'яна Ільінічна Масенжнік, загадчык кабінета бібліятэказнаўства і даведчана-бібліяграфічнага аддзела; Фаня Іосіфаўна Мільчына, бібліяграф і загадчык метадычнага кабінета, Фаіна Аронаўна Мерына – старшы бібліяграф Кніжнай палаты, загадчык аддзела тэхнічнай літаратуры і інш.

У саракавыя гады неацэнны ўнёсак у дасягненні бібліятэкі сваёй плённай працай зрабілі Ніна Варфаламееўна Каляда, Пая Львоўна Іомтава, Браніслава Міхайлаўна Лефта, Адам Антонавіч Сакольчык, Арон Мендзелевіч Дукор – старшы бібліяграф даведчана-інфармацыйнага аддзела, Раман Макеевіч Казуноў – намеснік дырэктара па навуковай частцы, Вольга Аляксандраўна Малініна і многія іншыя.

(Заканчэнне на стар. 5)

Сябры! Падпісання на газету можна з любога месяца

На тым тыдні...

✓ **5 верасня** ў мастацкай галерэі «Палац мастацтваў» адбылося адкрыццё персанальнай выстаўкі Сяргея Волкава, Заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь, якая прымеркавана да 70-годдзя мастака. Выстаўка працуе да 20 верасня штодзень акрамя панядзелка.

✓ **6 верасня** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь пачала працаваць фотавыстаўка Алега Белавуса «Радавод. Успамін пра Вялікае Княства Літоўскае». Фотапраект адмыслова ўзнаўляе вобразы славытых гістарычных асобаў Вялікага Княства Літоўскага XVI – XVII стст. (партрэты Вітаўта, Андрэя Полацкага, Барбары Радзівіл і інш.). Фотаздымкі імітуюць стылістыку партрэтнага жывапісу XVI ст., часам нагадваючы знакамiты «сармацкі» партрэт.

Выстаўка будзе працаваць да 30 верасня штодзень акрамя панядзелка.

✓ **7 верасня** ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адбылося ўрачыстае адкрыццё юбілейнай выстаўкі **Уладзіміра Савіча**, Заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь, старшыні Беларускага саюза мастакоў.

На адкрыцці выстаўкі прысутнічаў і шчыра павіншаваў юбіляра Міністр культуры Павел Латушка.

Прэзентацыя

Нацыі і канфесіі – у адной кнізе

26 верасня ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі «**Кто жывёт в Беларусі**», выдадзенай «Беларускай навукай». Навукова-папулярнае выданне падрыхтавалі этнолагі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі сумесна з Апаратам Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Яно шырока прадстаўляе сацыяльную, матэрыяльную і духоўную культуру народаў, якія жывуць на тэрыторыі нашай краіны.

Кніга складаецца з дзвюх частак. У першай сабраныя звесткі пра паходжанне, адметнасці рассялення, традыцыі і культуру этнічных меншасцяў. Другая распавядае пра канфесіі, што атрымалі найбольшы распаўсюд на беларускіх землях. Выданне багатае на ілюстрацыі: выкарыстаныя фотаздымкі з асабістых архіваў аўтараў, ілюстрацыі з фондаў музеяў і бібліятэк, а таксама картаграфічны матэрыял.

Да мерапрыемства падрыхтаваная выстаўка «**Этнічная мазаіка Беларусі**», дзе прадстаўлена больш за 150 дакументаў XVIII – XIX стст. (сярод іх – рукапісныя кнігі, створаныя на беларускіх землях).

Паводле інфармацыі арганізатараў

Ты пакліч мяне, пазаві... па-беларуску

Я хачу задаць вам нечаканае пытанне: як завуць вашы дзядей? А вас? І ці можна па гэтых імёнах пазнаць беларуса?

Так атрымалася, што сёння большасць імёнаў адсылаюць нас да якой заўгодна мовы, акрамя нашай. Але гэта зусім не сведчыць пра тое, што ў беларусаў няма сваіх, самабытных імёнаў. Яны малавядомыя, гэта так. На першы погляд могуць падацца нават дзіўнымі ці надта старадаўнімі. А яшчэ яны гучаць музыкай вясельных песень, жалобным стогнам ці званам мячоў у руках вояў.

Даведацца больш пра сваё імя, пра беларускія імёны ўвогуле вам дапаможа кніга «**Як у нас клічуць?**: Беларускія імёны» журналіста і гісторыка Сымона Барыса. Па сутнасці, кніга ўяўляе сабой два слоўнікі. У першай частцы аўтар расказвае пра паходжанне і сэнсавае значэнне як беларускіх, так і запазычаных імёнаў, прыводзіць вытворныя ад іх формы, падае імёны па бацьку. У другой частцы змешчаныя традыцыйныя для Беларусі мужчынскія і жаночыя імёны. Яны дапоўнены імёнамі з народнага побыту беларусаў і запазычанымі з беларускай міфалогіі. Апроч таго, С. Барыс прыводзіць дні імянінаў згодна з праваслаўным і каталіцкім календарамі, ведаць якія таксама бу-

дзе нялішне. Прыкладу прыклады, як у кнізе пададзеныя імёны:

Стась, Станіслаў. Станіслав (слав.) – *станавіцца слаўным*. Вытв.: Стасік, Стаська, Стасюк, Стасюнік. Імяніны: кат. 8.05; 5.08; 18.09; 13.11. Імя па бацьку – Стасевіч, Стасеўна і Станіслававіч, Станіславаўна; Станіславіч, Станіслаўна.

Цімох, Цімафей. Тимофей – *той, хто шануе Бога*. Вытв.: Цімафейка, Цімоха, Цімош, Цімоша, Цімошка, Цімошачка, Цімашок, Цім, Ціма, Цімка, Ціша, Цімук, Цімось, Цімусь, Цімон, Цімаш, Тыматэуш. Разм.: Цімахвей. Імяніны: пр. 1,17.01; 4.02; 6.03; 16.05; 2.06; 13.07; 1.09; кат. 26.01; 21.05. Імя па бацьку:

Цімохавіч, Цімохаўна і Цімафеевіч, Цімафееўна.

Воля, Воля. Ольга (сканд.) – *святая*. Вытв.: Воля, Волечка, Воленька, Волька. Імяніны: пр. 24.07, кат. 11.07.

Яніна, Яна, Яся. Яніна – жаночае імя ад мужчынскага імені *Ян*, якое ад Иоанн (яўр.) – *Божая ласка*. Вытв.: Янечка, Януса, Януля, Яня, Янінка, Яна. Імяніны: кат. 4.02; 21.08; 12.12.

Незразумелым можа падацца тое, што ў кнізе даецца некалькі варыянтаў кананічнага імені. Вось як тлумачыць гэта аўтар: «У вялікіх беларускіх вёсках магло быць некалькі чалавек з адным і тым жа імем, што стварала пэўныя нязручнасці для разумення: хто гэта, пра каго ідзе гаворка? Каб такога не здаралася, нашыя кемлівыя продкі размяжоўвалі кананічнае імя рознымі вытворнымі: Цімох, Цімон або Цімошка; Ян, Ясь, Янук, Янусь, Янка; Язэп, Юзаф, Іосіф».

Хтосьці, магчыма, скажа, што ўсе гэтыя тонкасці з імёнамі – дробязі, на якія не варта звяртаць увагу. Маўляў, не мае значэння, як каго завуць, галоўнае, каб чалавек быў добры. Але ж мяркуюце самі: калі ў добрага чалавека яшчэ і імя адпаведнае, хіба гэта не выдатна?

Ніна КАЗЛЕНЯ,
студэнтка Інстытута
журналістыкі БДУ

Ф.СП-1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63320**

(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета

Колькасць камплектаў

на 20 _ год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды

(паштовы індэкс)

(адрас)

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ

КАРТКА

на газету

63320

(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета

Кошт	падпіскі	_____ руб.	Колькасць камплектаў
	пераад-расоўкі	_____ руб.	

на 20 _ год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды

(паштовы індэкс)

(адрас)

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

«Камяніца» набывае новыя фарбы

Верасень даў прытулак добрай і трывалай традыцыі для фальклорнага фестывалю «Камяніца». Раней тут выступалі знакамітыя гурты «Палац», «Troitsa», «Рэха», «Unia», «Стары Ольса», «Osimira», якія па-рознаму апрацоўваюць беларускую фальклорную і сярэднявечную музычную спадчыну. Тэме арганізацыі чацьвёртага фесту, які пройдзе 15 верасня ў прывычным ужо месцы – музеі народнай архітэктуры і побыту каля в. Азярцо, была прысвечаная прэс-канферэнцыя, што адбылася 5 верасня ў прэстыжнай сталічнай страўні «Камяніца». Прысутныя журналісты пераканаліся, што арганізатары поўныя рашучасці не паўтарацца ў сваіх ідэях і рыхтуюць проціму сюрпрызаў.

Па-першае, склад праграмы будзе проста авангардны, бо немалых поспехаў у Еўропе дасягнулі новыя айчыныя фольк-куміры «Рава», «Irdorath», «FolkRoll» з Настай Някрасавай, а дома выступаюць надта ж эпізядычна. Апошнія з названых увогуле стала жывуць у Польшчы. А што цяпер робяць класікі аўтэнтчнага фальклору кштальту «Ліцвінаў» ці як ставіцца да фальклору поп-рокавая «Крамбамбуля», можна будзе ўбачыць толькі тут.

Адкрыццём для многіх стануць і фолькавыя эксперыменты папулярнага сярод моладзі progressive-post-metal гурта «Re1ikt», аналагічныя сюрпрызы рыхтуе і малады «Silver Sky».

Не абышлося і без гасцей. А калі вы сумняваецеся, якое дачыненне да беларускага фальклору мае колісь папулярны расійскі гурт «Иван Купала», дык пасля адраджэння творчай актыўнасці гэтыя, як іх у нас называлі, «эпігоны напрацовак «Палаца»» прывязуць у Мінск цалкам новую праграму, падрыхтаваную паводле песень беларускага Палесся.

І гэта не ўсе сюрпрызы фестывалю. Упершыню тут будуць працаваць дзве сцэны: адна для зорак, другая для самадзейных аматарскіх калектываў. А яны, самадзейнікі, як расказала куратар гэтага сектару Руся Шукюрава (вы памятаеце вакалістку модных каманд «Indiga» і «NHS-Akapa», таксама рыхтуюць сюрпрызы слухачам, бо сярод іх – і гадаванцы творчай студыі бубнароў Насты Хмель (экс-«Джамбібум»), і самародкі народнага танца, і сапраўдныя рэаніміраваныя аўтахтоны крывіцкіх песенных традыцый.

Кошт квіткоў сімвалічны (25 тыс.), але ўсе сродкі плануюцца на падтрыманне стваральных імпульсаў самога музею народнай архітэктуры. Прычым для школьнікаў прадугледжаныя скідкі напалову, а для дашкалятаў і асобаў у нацыянальных строях уваход увогуле бясплатны.

Музей знаходзіцца ўсяго за 5 км ад аўтарынка «Малінаўка» (на фест пусцяць з веласіпедам), але акрамя рэйсавых аўтобусаў з аўтастанцыі «Паўднёва-Заходняя» будзе курсавыць бясплатны фестывальны аўтобус з 11 гадзінаў ад прыпынка «Малінаўка'б» (скрыжаванне вуліцаў Слабадская і Громава). Апошні аўтобус на Мінск а 22.00. Даведкі па тэл. (033) 673 83 97.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

Індывідуальная падпіска
3 месяцы

Індэкс 63320
29 610 руб.

Ведамасная падпіска
3 месяцы

Індэкс 633202
30 435 руб.

Асоба ў краязнаўстве

Памяць вяртае ў родны Мормаль

Даследчыку Уладзіміру Содалю – 75 гадоў

13 верасня беларускаму пісьменніку, гісторыку літаратуры Уладзіміру Содалю споўнілася 75 гадоў. «Мне семдзесяць пяць! – піша наш зямляк з Мінска, дзе ён сёння жыве. – Гэта не жартачка! Мне, такому юнаму душою...».

Апошнія гады Уладзімір Ілліч хварэе, але працягвае пісаць. Усё часцей памяць вяртае яго ў дзяцінства, у родную вёску Мормаль на Жлобіншчыне. Успаміны аб радзінным кутку і складуць падборку з нявыдадзенага пісьменнікам.

Пісаць Уладзімір Содалю пачаў яшчэ вучнем Мормальскай школы. Не кінуў гэтай справы і пасля яе заканчэння, калі працаваў у роднай вёсцы загадчыкам клуба і бібліятэкі. Пісаў дзённікі, артыкулы ў раённую газету, у «Гомельскую праўду», «не раз турбаваў і мінскія газеты», жартуе юбіляр. Вядома, пісаў і вершы.

У 1956 годзе малады хлопчак апынуўся ў Мурманску. Але доўга на Поўначы не затрымаўся, вярнуўся ў Беларусь. У 1963 годзе скончыў Мінскі педагогічны інстытут, потым нейкі час працаваў настаўнікам. А з 1967-га жыццё Уладзіміра Содалю цесна звязанае з Беларускім тэлебачаннем. Ён стаў стваральнікам папулярнай некалі тэлепраграмы «Роднае слова», падрыхтаваў цыкл перадач «Гаворым па-беларуску» і іншыя.

У 1977 годзе ўбачыла свет яго першая кніжка «Людзьмі звацца». У 1982-м выйшла яшчэ адна – «Пуцявінамі сейбіта» (пра Янку Купалу). Але асноўную ўвагу

як гісторык літаратуры У. Содалю аддае другому класіку беларускага мастацкага слова – Францішку Багушэвічу. Больш таго, нашага земляка можна назваць буйнейшым даследчыкам жыцця і творчасці гэтага пісьменніка. Сведчаць пра гэта яго кніга-альбом «Францішак Бенядзікт Багушэвіч (1986), кнігі «Кушлянскі кут» (1990), «Сцежкамi Мацея Бурачка» (1991), «Святы той куточак фальварак Свіраны» (2005), «Бласлаўленыя Кушляны» (2009) і іншыя. Ён жа быў укладальнікам кніг Ф. Багушэвіча «Мая дудка» (1987), «Каму дудка паслушна...» (1990), «Творы» (1991).

У першыя ж дні Вялікай Айчыннай вайны на Жлобіншчыне ў дзейную армію былі мабілізаваныя тысячы чалавек. Многіх кінулі ў бой непад-

рыхтаванымі, таму і загінула нямала. У гэтым спісе значыцца і ўраджэнец вёскі Мормаль, бацька Уладзіміра Содалю – Ілля Паўлавіч Содалю. Ён загінуў пры абароне Рагачова. Але да самага вызвалення Жлобіншчыны (летам 1944 года) лічыўся прапалым без вестак. Аб апошніх імгненнях жыцця Валодзевага бацькі яму расказаў ягоны дзядзька Хама Ягорчанка, на вачах якога і загінуў Ілля Паўлавіч: «Нас адразу ж кінулі на абарону Рагачова, – успамінаў Х. Ягорчанка. – Бой разгарнуўся на беразе Дняпра. Ілля Паўлавіч з малых гадоў не дачуваў. А тут страляліна, агонь, дым. Ён і зусім страціў арыентацыю, глядзеў, што я раблю, рабіў і ён. Раптам сярод гэтага п'якельнага вэрху чуў: «Хама! Хама!». Я азірнуўся на яго голас, а ён на беразе Дняпра ляжыць увесь скрывайлены з рассечанымі, мабыць, асколкамі, зрудзьмі...».

– Тата загінуў у самым рос-

квіце сілы, маючы трыццаць два гады, – расказвае Уладзімір Ілліч. – Мне шмат распавядалі пра яго аднавяскоўцы. Казалі: «От каб жыў Ілля! Як бы ён парадаваўся за цябе!». І я пра яго думаў і думаю праз усё жыццё. Кім бы я стаўся, каб гадаваўся пры тату? Як бы склаўся мой лёс? Пэўна, шмат чаго пераняў бы ад яго... Мне выпала стацца журналістам, літаратарам. Але да гэтага нябачна духам сваім далучаны і тата, вобраз якога грэе мяне і сёння... У яго былі залатыя рукі. Ён умеў усё. Найперш, каваль. Мог выкаваць усё, што трэба. Плуг, пярспёнак, клямку, барану, бязмен. Ён і механік. Да яго звярталіся нават вайскоўцы з суседняга з Мормалем вайсковага гарадка. Патэфон які ці веласіпед «заесць» – няслі да таты. Ён і млынар... Быў у Мормалі наш уласны паравы млын, за які майго тату ссылалі ў якуюсь «трудоваю армію».

А яшчэ Уладзіміру Содалю прыгадаўся ўспаміны бацькоў аб тым, як у 20–30-я гады мінулага стагоддзя Мормаль літаральна «кішэў ад кітайцаў»: «З'язджаліся яны сюды на конях на розныя святы. Асабліва вялікі іх наплыў быў на Міколу – прастоўнае свя-

та вёскі, а таксама – на Тройцу, Юр'еў дзень. Каля мясцовай царквы і ладзілі яны свае кірмашы, гандлявалі кітайскім таварам (прыгожымі расфарбаванымі хусткамі, якім зносу не было, рознымі тканінамі і інш.). На гэтых кірмашы з'язджаліся і сяляне з іншых вёсак – з Бору, Плесаўчэ, Кургана, Залужжа, Дабрагошчы, Папаратнага, і нават з Шацілака (сёняшні Светлагорск). Аб гэтым мне раскажала мая матуля, але я і сам крыху памятаю тых гандляроў, хаця тады я быў яшчэ малым – не забуду іх вузенькія, як прарэзаныя, вочкі. Даўно гэта было, але гэта наша гісторыя...».

Аб чым сёння марыць Уладзімір Содалю? Аб гэтым ён таксама распавядае на старонках нашай раённай газеты: «Шмат гадоў я даследую жыццё і творчую спадчыну Францішка Багушэвіча (1840–1900). Выдаў нямала на гэтую тэму кніг. Але засталася яшчэ не здзейсненай адна мара. Мы з віленскім рупліўцам Юрасём Гілем рыхтавалі чарговую этапную кнігу – «Багушэвіч у Вільні». І ўсё ішло сваім ладам, была і фінансавая зарука. Але нечакана Юрась Гіль памёр. Мне дагэтуль невядомы лёс гэтага нашага супольнага рукапісу. Прашу Бога, каб ён знайшоўся.

І яшчэ адна мара, якую бя хацеў паспець здзейсніць. Гэта – падрыхтаваць і выдаць кнігу пра мой радавод, адкуль на Беларусі Содалі пайшлі. Ужо сабраны немалы матэрыял. Ён яшчэ патрабуе шмат удакладненняў. А пакуль для самых цікаўных скажу: Содалі, Садэльскія паходзяць з прыбалтай. Пра гэта кажа і сямейная «сага». Мая матуля заўсёды казала, што Содалі паходзяць з латынцаў».

Мікалай ШУКАНАЎ, супрацоўнік жлобінскай райгазеты «Новы дзень», краязнаўца

У. Содалю (у цэнтры) пад час 100-годдзя роднай школы (2000 г.)

Наш беларускі Парыж – ранейшае ўладанне князёў Друцкіх-Любецкіх, нашчадкаў легендарнага полацкага князя Усяслава Чарадзея. Мястэчка не раз мяняла сваю назву (Парыж–Навадруцк–Парыж). Праз гэта здараліся кур'ёзы, вось адзін выпадак з жыцця, калі майго аднакласніка Эдмунда Альсевіча, які працаваў экскаватаршчыкам Навадруцкай перасоўнай механізаванай калоны меліярацыі. Аднаго разу ён вёз на электразварку коўш экскаватара. Каля райцэнтра Глыбокае спыніла ДАІ. Правярыўшы маршрутны ліст і дакументы на груз, дзе пункт прызначэння быў пазначаны «Парыж», міліцыянеры пачалі абурацца з-за адсутнасці візы на выезд за мяжу і стану самазвала. З гэтай нагоды і давялося начальніку майго аднакласніка В.В. Раманчуку ехаць за 20 км і ўсё тлумачыць.

Э. Альсевіч вельмі цікавы чалавек, таму і хачу распавесці чытачам пра яго крыху больш. Ён нарадзіўся 6 сакавіка 1936 года ў вёсцы Дзімітраўшчына Глыбоцкага раёна. Пасля службы ў арміі Эдмунд закончыў Друцкае вучылішча меліярацыі. Восем гадоў адпрацаваў на экскаватары. Пазней заводна закончыў Беларускаю сельскагаспадарчую акадэмію. Больш за пяць гадоў прапрацаваў прарабам Навадруцкай ПМК. У

Цікавыя людзі побач, або Прараб з Парыжа

Герой публікацыі (трэці злева ў трэцім шэразе) і аўтар артыкула (другі справа ў трэцім шэразе) пад час вучобы ў Друі

1971 годзе быў прызначаны начальнікам Шаркаўшчынскай ПМК №51 меліярацыі. Чалавек на дзіва майклівы: на ўсіх

пасадах усе справы прывык рабіць амаль моўчкі. Без словаў падыдзе да любой сельскагаспадарчай тэхнікі,

здыме вопратку, што замінае, адрамантуе, сядзе за рычагі і пакажа, як працуе, а потым моўчкі сыйдзе.

Пад яго кіраваннем калектыў працаваў зладжана, быў немалы прыбытак. За ўласныя сродкі арганізацыі пачалі будаваць жыллё для працоўных. Э. Альсевіч ўзнагародзілі ордэнамі Працоўнага Сцяга, Дружбы народаў, абралі ў райкам партыі, прысвоілі званне Заслужага работніка сельскай гаспадаркі.

Але здарыўся яшчэ адзін цікавы выпадак. У той час вядомы цяпер ксёндз Ёзас Булька пасля прыбыцця ў Беларусь у Шаркаўшчыне пачаў будаваць першы з 13-і касцёлаў. Эдмунд Антанавіч сабраў некалькі давераных асобаў і прапанаваў выпісваць на свае патрэбы цэмент. Думаю, зразумела, дзе потым аказаліся амаль два самазвалы цэменту. І цікава, што ніхто не данёс у райкам партыі. Пішучы артыкул, я сазваніўся са сваім сябрам з гэтай нагоды і запытаўся, што рабіць з гэтым фактам. На маё пытанне ён адказаў, што ўсё ўжо высветлілася і «перамалолася».

Вось які выбітны кіраўнік ёсць ў мяне на радзіме, якім я ганаруся. Ён здольны даводзіць усё справай, а не пустым словам. А яшчэ я абавязкова адвязу сваіх мінскіх сяброў-вандроўнікаў паказаць гэтыя мясціны.

Генадзь КАМЕЛЬ, краязнаўца, г. Мінск

Віктарына

Песнярам роднага слова прысвячаецца

Самая першая кніга Якуба Коласа – “Другое чытанне для дзяцей беларусаў”, змест якой складалі вершаваныя і праязічныя творы для вучняў беларускамоўных школ, пабачыла свет у 1909 г. Адзе размяшчалася і як называлася выдавецкая суполка, што надрукавала кнігу пісьменніка?

Чакаем вашыя адказы да 25 верасня ўключна.

Да ведама чытачоў: у віктарыну можна ўключыцца з адказу на любое пытанне, бо ўвага будзе звяртацца на дакладнасць адказу і, па магчымасці, яго разгорнутасць.

«Ну, словам, дзядзька наш – асоба!»

Роля дзядзькі Антося ў творчым станаўленні Якуба Коласа

«– Дзядзька Антося? З ім мы рыбу лавілі, хадзілі на палванне, па сена ездзілі, прысы (шост для кіравання плытом, чайном і пад.– «КГ») секлі. Меў ён да дзяцей ласку і падыход, можа, праз тое, што застаўся бабылём. Любіў пажартаваць і пакпіць», – расказваў Якуб Колас М. Лужаніну пра Антося – чалавека не толькі працалюбнага, але прыроднага апавядальніка, баечніка, прыводзячы адпаведныя прыклады. Як вобразна асэнсоўвае дзядзьку І. Жук, «Антося – персанаж пераважна “вечаровы” (у адрозненне ад “ранішняга” бацькі. – А.Т.), персанаж паэзіі, казкі, адвечнай тайны».

Калі маці была для малога Костыя першаадкрывальніцай багатых пластоў народнай культуры, то дзядзька, лёс якога пакінуў адзінцом і прыбіў да сям’і старэйшага брата, пратоптаў сцэжку сялянскаму хлапчуку да Яе Вялікасці Кнігі, да прафесійнага мастацка-літаратурнага свету. Для свайго часу і асяроддзя ён быў адукаваным чалавекам: «Дзядзька Антося, малодшы брат бацькі, самы малодшы з маіх дзядзькоў, здаў экзамен за курс пачатковай школы. Ён ведаў многа розных расказаў, казак і ўмеў цікава іх расказаць. Таксама ён ведаў і многа песень, але галоўным чынам з розных песеннікаў».

Дзядзька любіў чытаць. Быў добрым апавядальнікам: «Не гаварыў, а сек языком!». Вядома, Якуб Колас такой каларытнай фігуры не мог не ўдзяліць самую вялікую ўвагу:

Наш дзядзька, мілы наш Антоні,
Ў дзіцячым часта быў палоне;
Вось так гуртом яго абсядуць
І час работы яго крадуць;
Насі «катла», кажы ім казкі,
Ідзі на поплаў з імі ў краскі,
Давай адказы на пытанні,
Тлумач ты ім усё дазвання:
Адкуль, з чаго, дзе што бярэцца,
Вось гэта, тое як завецца
І чаму так, чаму не гэтак?
Прыхілен дзядзька

быў да дзетак.
Ён быў настаўнікам, суддзёю,
Калі, бывала, між сабою

Дзядзька Антося
(мастак Лазар Ран)

Паспораць дзеткі ці паб’юцца,
Дык да каго тады звярнуцца,
Як не да дзядзькі, да Антося?
Ох, слаўна з дзядзькам ім жылося!
Дык і не дзіва, што любілі,
Што на руках яго насілі.

Вобраз дзядзькі ў памяці Якуба Коласа ажываў нават у аўтабіяграфічных нататках паэта, у якіх яшчэ раз падкрэсліваліся тыя самыя, апісаныя ў паэме рысы: «Любіў дзяцей, умеў з імі ладзіць і добра знаў дзіцячую псіхалогію. Ён жа прышчэпіў мне любасць да навукі і вельмі цікавіў байкамі Крылова, якога я потым амаль што ўсяго знаў напам’яць».

Неаднаразова Якуб Колас паўтарае і ўспамін пра першую сваю кніжку. Хто мог зрабіць такі падарунак, як не (сёння казалі б «пра-сунуты») дзядзька? Успаміны пра яго пэўна не патрабуюць дадатковых каментарыяў і інтэрпрэтацый: «Байкі Крылова падараваў мне дзядзька Антося. Як ён дагадзіў мне! Пабудзіў на досвітку і даў у рукі: “На, цешся!”. А купіў ён кнігу ў нядзелю на кірмашы. Быў гэта, помніцца, дадатак да “Нівы”, на кепскай паперы, з цьмяным шрыфтам. Але даражэйшага падарунка ў той час я сабе не ўяўляў».

«Самы моцны ўплыў рабіў на мяне мой дзядзька па бацьку. Ён валодаў у высокай ступені здоль-

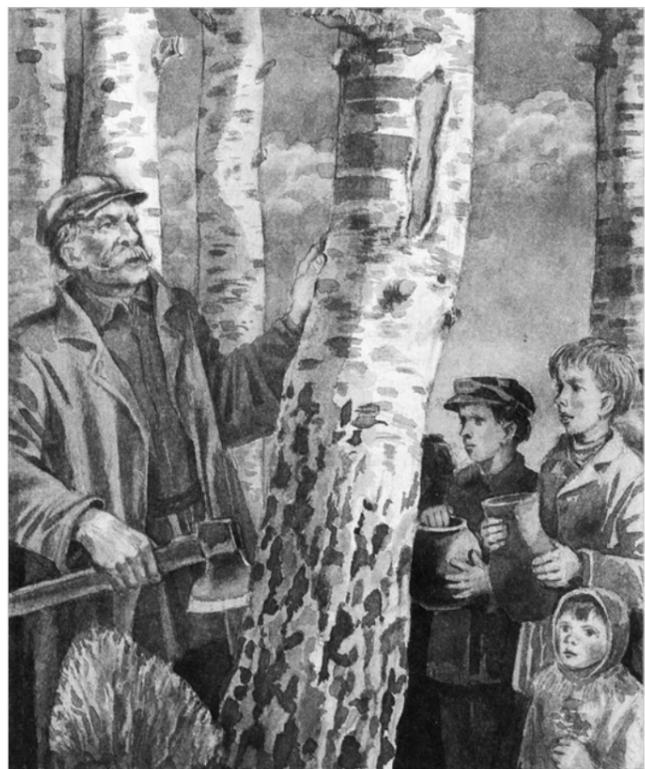
насцю прыцягваць да сябе дзіцячыя сэрцы. Ён жа першы прышчэпіў мне цікавасць да баек Крылова. Калісьці ён вучыўся ў народнай школе і сам захапляўся імі. Да ўсяго гэтага далучалася яшчэ ўменне цікава расказаць і разуменне дзіцячай псіхалогіі. Некаторыя казкі ён расказваў па некалькі дзён, на манер вядомай Шахеразды. Усе мае падзеі дзіцячага жыцця так ці інакш звязаны з імем майго “дзядзькі”. Іншы раз, паклаўшыся спаць або начуючы дзе-небудзь у полі каля кастра, ён пачне расказаць пра падзеі свайго жыцця, вельмі паэтычна апісваючы малюнкi прыроды, асабліва навальніцы, пра розныя страшныя гісторыі. Пры гэтым ён цудоўна ўмеў спалучаць выбар апавяданняў і сам тон перадачы іх у поўную гармонію з навакольным малюнкам ночы».

Любоў яшчэ да аднаго вялікага рускага паэта – Аляксандра Пушкіна, якую Якуб Колас пранёс праз усё жыццё і якая паўплывала на творчасць самога беларускага Песняра, адпачаткова закладалася таксама дзякуючы менавіта дзядзьку Антося: «Упершы-

ню сялянскі хлапчук з Наддзёнарскай зямлі даведаўся пра Аляксандра Сяргеевіча ад свайго дзядзькі Антося. Доўгімі зімовымі вечарамі, сядзячы каля печкі, дзе весела патрэскала паленне, у лясной хатцы ў Альбуці, слухалі яго дзеці. Як жа слаўна гучалі ў ягоным выкананні вершы Пушкіна!» – так распавядае захавальніца музея Якуба Коласа, дырэктар установы Зінаіда Камароўская, лаканічна, але змястоўна абмаляваўшы ролю пушкінскага генія ў жыцці і творчасці беларускага класіка, пра значэнне светача рускай паэзіі для ўзгадавання класіка беларускай літаратуры. Непасрэдным вязьмом і тут паслужыў не хто іншы, як «пан касы і сахі» – дзядзька Антося.

Яго вобраз не выпетрыўся з памяці Якуба Коласа аніколі. Трэба адзначыць, што паэма «Новая зямля» зараджалася ўвесну 1911 г. менавіта з раздзелаў пра дзядзьку. «Перастане пісаць – і нэндза агортвае душу. Таму, яшчэ водзячы Антося з Грышкам Версам па Вільні, ён задумаў паказаць любімага дзядзьку не толькі ў гарадскіх, непрывычных для яго абставінах, а павесці ў Ласток і Альбуць, каб і самому прайсціся незабыўнымі сцэжкамi маленства, – мяркуе Сцяпан Александровіч, працягваючы: – Асабліва шмат іх (замалёвак. – А.Т.) прысвячалася дзядзьку Антося. Інакш і быць не магло: дзядзька ўмеў ладзіць з пляменнікамi, зайсёды цікавую гульню ці забайку».

«Ну, словам, дзядзька наш – асоба!» – заключае характарыстыку аўтар «Новай зямлі». І асоба гэта стала яшчэ адным штуршком для станаўлення самога паэта.

Ілюстрацыя Васіля Шаранговіча да кнігі «Новая зямля» (БФК, 2002 г.)

Анатоль
ТРАФІМЧЫК,
г. Ганцавічы

Юбілей нацыянальнага сховішча ведаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Па працяг гэтай гісторыі цікаўнаму чытачу параім звярнуцца да інтэрнэт-партала Нацыянальнай бібліятэкі, часопіса «Бібліятэчны свет» і іншых крыніцаў. А мы распавядзем пра святочныя мерапрыемствы, што адбыліся напярэдадні юбілейнай даты.

Першым пунктам гэтага шэрагу сталі віншаванні і ўзнагароды супрацоўнікам вялікага калектыву бібліятэкі. Урачыстасці адбыліся 4 верасня ў авальнай зале будынка Нацыянальнай бібліятэкі. Словы падзякі за самаадданую працу кіраўнікам і бібліятэчным работнікам выказалі і ўручылі Ганаровыя граматы, дыпламы і каштоўныя падарункі прадстаўнікі міністэрстваў і ўстановаў краі-

на прадстаўнікі нацыянальных бібліятэк з розных краінаў свету: Азербайджана, Літвы, Латвіі, Украіны, Таджыкістана, Расіі і інш; Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі, Міжведамаснага гарадскога і бібліятэчнага савета г. Мінска, Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэкі, Фундаментальнай бібліятэкі БДУ, бібліятэк іншых вышэйшых навучальных устаноў г. Мінска.

Да юбілею быў прымеркаваны Міжнародны кангрэс «Нацыянальная бібліятэка як феномен культуры», што працаваў з 5 па 7 верасня. На адкрыцці кангрэса з прывітальнымі словамі выступілі Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, намеснік генеральнага

Узнагароду ад Беларускага фонду культуры У. Гілен уручае вядучаму бібліёграфу К. Варанько

асамблея Еўразіі», сесія па асноўных накірунках бібліятэчнай справы. Адбыліся VIII Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні «Гістарычныя кніжныя калекцыі ў часе і прасторы», Міжнародны круглы стол «Захаванне гістарычнай кніжнай калекцыі Беларусі» і іншыя мерапрыемствы. Па асобнай праграме з выездам у Мір і Нясвіж прайшоў Міжнародны круглы стол «Захаванне гістарычных кніжных калекцый Беларусі».

У мерапрыемствах кангрэса прынялі ўдзел звыш 400 спецыялістаў у галіне бібліятэчнай справы і інфармацыі з трыццаці краінаў свету, прадстаўнікі дзяржаўных органаў кіравання ў сферы культуры, дырэктары і спецыялісты бібліятэк, музеяў, выдавецтваў, устаноў адукацыі, грамадскіх арганізацыяў, якія выказалі свае меркаванні па пытаннях ролі бібліятэк у інфармацыйнай прасторы, формы ўза-

емадзеяння нацыянальных бібліятэк, адкрытага доступу да навуковай інфармацыі і інш. Прапановы па выніках працы секцыяў кангрэса былі агучаныя ў дзень яго закрыцця і ўвайшлі ў рэзалюцыю. Сярод іх і прапанова карэспандэнта «КГ» аб стварэнні і ўсталяванні ў бібліятэчным Музеі кнігі бюста першага дырэктара

бібліятэкі Іосіфа Сіманоўскага.

Увечары 7 верасня ў галерэі «Лабірынт» адбылося ўрачыстае адкрыццё Рэспубліканскага мультыпраекта «Бібліятэка». У яго рамках прэзентавалі 7 выставак, у тым ліку: культурна-асветніцкую – «Гісторыя пісьменства»; кніжныя – «Кніга ў выяўленчым мастацтве», «Храмы часу, памяці, думкі», «Сучасная арт-кніга»; мастацкая – «Слова»; каліграфіі і фота – «Нацыянальная бібліятэка Беларусі ў прасторы часу».

Асноўныя ўрачыстасці з нагоды 90-годдзя Нацыянальнай бібліятэкі адбыліся, але святочныя мерапрыемствы працягнуцца да канца года. Паколькі, як паведаміў намеснік Міністра культуры Тадэвуш Стружэцкі пад час віншавання: «...юбілей бібліятэкі – важнейшая культурная падзея года – Года кнігі».

Беларускі фонд культуры і рэдакцыя «КГ» цёпла віншуюць усіх супрацоўнікаў бібліятэчнай справы з юбілеем Нацыянальнай бібліятэкі і Днём бібліятэк, што адзначаецца 15 верасня.

Спецкар «КГ»
Фота Наталі КУПРЭВІЧ
і з Беларускага
дзяржаўнага архіва
кінафотафона-
дакументаў

Віншаванні прымае цяперашні дырэктар НББ Р. Матульскі

ны: Мінкультуры, Мінінфармацыі, Мінсвязі, МУС, Інстытута пагранічнай службы Рэспублікі Беларусь, Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, Грамадскіх аб'яднанняў «Беларускі саюз жанчын», «Беларускі фонд культуры» і інш. А 5 верасня ў вялікай канферэнц-залі прагучалі віншаванні ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Выканаўчага камітэта СНД, Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта. Калектыву дзяржаўнай Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі атрымаў Ганаровую грамату Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Пасля святочнага канцэрта віншавальную эстафету падхапілі калегі –

дырэктара ЮНЕСКА па пытаннях камунікацыі і інфармацыі Яніс Карклінш, намеснік Міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Дзмітрый Шадко, намеснік Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Васіль Будкевіч, акадэмік-сакратар АДДЗЯлення гуманітарных навук і мастацтваў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр Каваленя.

Разнастайная праграма кангрэса ахапіла вялікі пералік тэмаў бібліятэчнай справы не толькі нашай краіны, але і блізкага замежжа, усяго свету. У межах кангрэса адбыліся рэгіянальныя кансультацыі ЮНЕСКА па пытаннях адкрытага доступу да навуковай інфармацыі і даследаванняў, XIV пасяджэнне Некамерцыйнага партнёрства «Бібліятэчная

Старэйшыя супрацоўнікі бібліятэкі (крайняя справа Н. Ватацы), 1972 г.

Будынк бібліятэкі: 1932 г. (злева) і 2012 г.

Свята іншага фармата

Непагоднай суботай 8 верасня жыхары сталіцы весела і з размахам адзначалі дзень горада. Аднак няшмат хто ведае, што тады ж у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры была таксама зладжаная святая імпрэза, але іншая.

Тыя ж, хто ведаў пра гэта, да паловы пятай вечара крочылі па вуліцы Багдановіча ў прадчуванні свята. Проста іх чакала іншая музыка.

І іншае свята. Спакойнае і ўтульнае. На другім паверсе музея бард Аляксей Жбанаў (а з ім – Павел Каралёў і Зміцер Занеўскі) прапанавалі песні філаматаў і філарэтаў. Дакладней, яны спявалі, а слухачы падпявалі: яшчэ на пачатку выступлення А. Жбанаў раздаў усім спеўнікі і запрасіў далучацца. І хоць падтрымаць выканаўцаў адважыліся не ўсе слухачы, выпіць шклянку малака – звычайна напою філаматаў і філарэтаў, пра якіх багата распавядаў Аляксей – не адмовіўся, напэўна, ніхто. Зрэшты, што ўвогуле можа быць лепей, чым папіваць малако і спяваць «Хай радасць з вачэй нашых блісне...»? Хіба толькі танчыць, пляскаць у ладкі і падпяваць гурту «Рэха»,

Выступае гурт «Рэха»

які таксама ўдзельнічаў у імпрэзе.

Гурт «Рэха» – Андрусь Такінданг з сябрамі-музыкамі («струннае трыа», як яны самыя сябе назвалі) – адразу ж разышліся не на жартачкі. Хлопцы літаральна выпраменьвалі добры настрой і шчодро дзяліліся ім з прысутнымі. Стаяць спакойна пад музыку было

амаль немагчыма, і спачатку ў скокі пусціліся дзеткі, а хутка да іх далучыліся і дарослыя. Нехта са слухачоў запытаўся, ці самі ўдзельнікі гурту пішуць песні. Андрусь адказаў станоўча і патлумачыў, што ўсе іх песні так ці інакш звязаныя з пэўнымі людзьмі, абставінамі, сітуацыямі, «якія адразу ўзгадваеш, калі пачынаеш спяваць». «Мабыць,

Ансамбль «Гіль-Загав»

таму вашыя песні такія сапраўдныя!» – падвёў вынік хтосьці са слухачоў, і з ім цяжка не пагадзіцца. Сапраўдныя, жывыя, прыцягальныя – і песні, і музыкі.

А напрыканцы вечара ўсе, хто сабраўся ў музеі, глядзелі выступленне яўрэйскага ансамбля «Гіль-Загав» дэбрачыннай арганізацыі «Хэсэд-Рахамім». У перакладзе з ідыш назва гурта азначае – «залаты ўзрост», і гэтыя словы якраз пра ўдзельнічаў калектыву. Ім ніякі ўзрост не перашкаджае жыць поўным жыццём – і танчыць з незвычайным натхненнем. Гледзячы на лёгкія, прыгожыя рухі цяжка паверыць, што ўсе танцоркі ўжо на пенсіі. Так і карціць назваць іх дзяўчатамі. А пасля выступлення дырэктар «Хэсэд-Рахамім» Міхаіл

Гальперын паведаміў, што гледачоў чакае сюрпрыз. Ім нечакана стаў... Аляксей Жбанаў, які пад гітару выканаў некалькі яўрэйскіх песен – і на ідыш, і па-беларуску. Тым і завяршыўся гэты вечар.

...Разыходзіліся нетаропка. Хлапцы ў форме, як і колькі гадзінаў таму, стаялі на сваім пасту і пільна сачылі за мясцовасцю. З пляцоўкі перад Палацам спорту даносілася музыка, але словаў песні было не разабраць. Ну і няхай сабе. Затое можна было ісці і ціхенька напхваць: «Наш самы высокі побыт – Айчына, навука, сумленне». І добра, каб яно і сапраўды было так!

Ніна КАЗЛЕНЯ,
студэнтка Інстытута
журналістыкі БДУ
Фота аўтара

У часы Вялікага Княства Літоўскага ўзніклі не толькі гісторыка-краязнаўчыя, але і прыродазнаўчыя апісанні і даследаванні. Іх кірункамі было картаграфаванне беларускіх зямель, вывучэнне і апісанне іх.

Картаграфаванне з'яўляецца адным з важных інструментаў краязнаўчых даследаванняў, а карты належаць да найбольш дакладных іх крыніцаў. Першыя беларускія геаграфічныя назвы захаваліся на старажытных картах, якія ствараліся ў замежжы, але дакладных звестак там не шмат. У наш час гісторыкі, асабліва Л.Р. Казлоў, выявілі шматлікія гістарычныя карты і даследавалі адлюстраванне на іх вядомых у мінулым геаграфічных аб'ектаў на тэрыторыі Беларусі. На старажытных картах пазначаўся г. Полацк, рэкі Нёман і Заходняя Дзвіна. З-за недастатковасці звестак і недаканаласці картаграфавання старажытных карт былі няпоўнымі і недакладнымі. Істотна, што некаторыя геаграфічныя аб'екты былі вядомыя далёка за межамі Беларусі. У XV – XVI стст. з'явіліся карты, на якіх былі пазначаныя некалькі беларускіх

гарадоў і рэк, паказаныя назвы «Белая Русь» і «Чорная Русь». У XVI ст. «бацька» польскай картаграфіі Б. Вапоўскі адлюстравалі на карце шмат новых населеных пунктаў на землях Беларусі, лясоў і іншых аб'ектаў, выдатна паправіў сетку рэчак. Гэта карта была надрукаваная ў рымскім выданні «Геаграфія» (1507, 1508) і шмат разоў перавыдавалася.

У канцы XVI ст. у Беларусі вялікага поспеху дасягнула картаграфічная дзейнасць. Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка, разумеючы недаканаласць картаграфіі ВКЛ, выдзеліў сродкі і людзей для складання новай вялікай карты краю. Галоўным аўтарам карты быў вядомы гравёр Тамаш Макоўскі. Для яе стварэння былі выкарыстаныя найноўшыя метады картаграфавання. Лічыцца, што ў працы бралі ўдзел езуіты – іх калегіум М.К. Радзівіл залажыў у Нясвіжы. У 1597 г. праца была закончаная, але першае выданне карты (каля 1603 г.) не захавалася. У 1613 г. у Амстэрдаме пад назвай «Magni Ducatus Lithuaniae...» была выдзена першая вялікая карта княства маштабам 1:1300 000. Яна адлюстравала фізіка-геаграфічную структуру беларускіх земляў, фактычна ўсе населе-

Геаграфічныя і прыродазнаўчыя апісанні і даследаванні беларускіх рэгіёнаў

ныя пункты Беларусі-Літвы. Гэта карта заставалася апошнім словам картаграфіі да паловы XVIII ст. Высокую яе дакладнасць пацвердзіла вывучэнне дакладнасці і паўнаты нанесеных аб'ектаў, праведзенае ў 90-я гады XX ст. навуковым калектывам БДУ і Маскоўскага ўніверсітэта. Не знайшлі сучасныя вучоныя толькі 5 населеных пунктаў, якія былі адзначаны на карце. Такім чынам, сярод мясцовага насельніцтва ў XVI – XVIII стст. з'явіліся спецыялісты, якія дасканалы ведалі тагачасную геаграфічную структуру беларускіх зямель і рэгіянальную тапаніміку.

Апісанні прыроды беларускіх краёў пакінулі замежныя падарожнікі і айчыныя храністы і летапісцы. Сярод першых апісанняў беларускіх краёў даў трэба адзначыць фрагменты «Трактату аб дзвюх Сарматыях» (1517) кракаўскага гісторыка і ўрача Мацея з Мехава, твор «Аб норавах татароў, літоўцаў, масквіцян» (прыкладна 1550) аўтара пад псеўданімам Міхалон Літвін, апісанні пасля Свяшчэннай Рымскай імперыі С. Герберштэйна, рускага стольніка П.А. Талстога і інш. Мяркуючы па іх апісаннях, Літва-Беларусь уяўлялася раўнінным краем з вялікімі лясамі, вельмі багатая сваім жывёльным светам, але з дрэннымі дарогамі і мастамі. У XV ст. звесткі аб фаўне асобных мясцінаў Беларусі падаў Я. Длугаш у «Согогнарфіе Регні Польнае», дзе ёсць раздзел, прысвечаны фаўне. Ён падрабязна апісаў розныя віды і групы звяроў, птушак і рыб, адзначыўшы іх шматлікасць, пералічыў віды рыб у асобных азёрах.

Мацей з Мехава аб прыродзе беларускіх зямель паведамляў: «Дзікія звяроў там больш, чым ва ўсім хрысці-

янскім свеце». Ён пералічыў найбольш буйных: «...буйвалы і лясныя быкі, якіх яны на сваёй мове называюць турамі або зубрамі, дзікія аслы і лясныя коні, алені, лані, газелі, козы, дзікі, мядзведзі, куніцы, вавёркі, расамахи, велічынней з сабаку і з кацінай пысай, падобныя да лісіцы, чорнага колеру, харчуюцца трупамі...» і інш. Таямнічасць і рэдкасць магутных зуброў выклікала зацікаўленасць сярод адукаваных еўрапейцаў. Прыгожы гімн гэтаму сімвалічнаму для Беларусі зверу склаў Мікола Гусоўскі ў «Песні пра зубра». Здзіўляліся замежнікі, як лёгка прыручаліся мядзведзі, якія сустракаліся нават у дамах. Асобныя феадалы мелі звырынцы. П. Талстой адзначыў: «Ад таго ж горада Міра з паўварсты – месца вялікае, сасновым гаем акружанае. Гэта таго ж Радзівіла звярынец. У тым звярынцы шмат аленяў, ласёў, сайгакаў і іншых звяроў». У рэках і азёрах Беларусі ў той час было багата рыбы. Міхалон Літвін часта быў сведкам лоўлі рыбы ў Прыпяці і яе прытоках паблізу Мазыра. Вось фрагмент з яго апісанняў: «У рэках тут мноства асятроў і іншых вялікіх рыб, якія ўзнімаюцца з мора ўверх па рэках, у прэсную ваду. Па гэтай прычыне многія рэкі называюцца залатымі, асабліва Прыпяць. Далей ён называе месца каля Мазыра, якое «штогод у сакавіку напаўняецца такой колькасцю рыбы, што кінутая ў яе дзіда затрымліваецца і стаіць стырчком, нібы ўторкнутая ў зямлю. Адтуль чэрпалі рыбу і за адзін дзень напаўнялі ёю да тысячы вазоў, што належаць купцам, якія штогодна прыязджаюць на гэты час».

Валянціна САІТАВА
(Працяг будзе)

У тэатры «Зьніч»

19 верасня ў цікавае падарожжа паклічуць маленькіх глядачоў героі лячэчнага манаспектакля **«Пра ката Сафрона і пёўніка Андрона»**. Што застаецца рабіць кату Сафрону, калі злая Мачаха выгнала яго з роднай хаты? Адно выйсце: ісці ў белы свет шчасця шукаць. А ці можна знайсці яго? Вядома, калі ў цябе ёсць такія сябры, як пёўнік Андрон, котка Нюся, мышка Яначка, Сарока-белабока і верабейчык Ерамей. Але каб знайсці шчасце, трэба яшчэ і заслужыць яго – прайсці праз горы і даліны, праз балоты і лагчыны, у цёмным лесе не заблудзіцца (і не спужацца!), кінучца ў вадаварот, каб выратаваць сябра, суцешыць яго – і так моцна падружыцца, што ўраз прыйдзе ахвота за сякеру схпіцца і хату пабудаваць з высокім дахам і гладкаю гонтаю. Але мала гэтага для сапраўднага шчасця! Пабудаваць трэба не толькі хату, але і сяброўства і любоў. Выканаўца – Леанід Сідарэвіч. *Пачатак а 15-й.*

Увечары глядачам прапануецца паэтычны манаспектакль **«Прыпадаю да нябёс»**, паводле твораў Я. Янішчыц. Выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, музычнае суправаджэнне Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы). *Пачатак а 19-й.*

20 верасня для маленькіх глядачоў запланаваны лячэчны манаспектакль Л. Ніцой **«Ярык і Дракон»**. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Леанід Сідарэвіч. *Пачатак а 15-й.*

Увечары чакае манаспектакль **«Выгнанне ў рай»** у пастаноўцы Віргінні Тарнаўскайтэ. У яго аснову пакладзены гістарычныя падзеі, што адбываліся на абшарах старажытных Полацкага і Кіеўскага княстваў у X ст. Як дачка Рагвалода князёўна Рагнеда, ганарлівая крывічанка, адмовіла Уладзіміру ў шлюбе. І як не даравала яму ані крыві бацькоў, ані сваёй ганьбы. Выканаўца – Галіна Дзягілева. *Пачатак а 19-й.*

24 верасня глядачам прапануецца манаспектакль **«Мой Маленькі прынц»** паводле твора А. дэ Сэнт-Экзюперы і вершаў П. Беранжэ ў перакладзе Ніны Мацяш. Выканаўца – Раіса Астрадавіна. *Пачатак а 15-й.*

Увечары будзе паказаны манаспектакль **«Нобіль – Барвяны Уладар»**, пастаўлены паводле аповесці У. Караткевіча «Сівая легенда». Выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шэлестаў. *Пачатак а 19-й.*

27 верасня глядачам прапануецца паэтычны манаспектакль **«Абранніца»** паводле «Маленькіх трагедый» А. Пушкіна. Сюжэт складзены з п'есаў «Каменны госць», «Моцарт і Сальеры», «Скупы». Кожная ж завяршаецца ўрыўкам з «Піра пад час чумы». У сюжэт спектакля таксама ўвайшлі вершы паэта. Аўтар і выканаўца – Галіна Дзягілева. *Пачатак а 19-й.*

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне (017) 331-75-53.

(Працяг. Пачатак у №№ 32–33)

У гады нямецкай акупацыі Куляшоўская царква ўзнавіла сваю працу, узнавіліся і набажэнствы каля Бяздоннага калодзежа. Тады ж у Новым Дзедзіне ў хаце Сідара Парфёнавіча Скоцкага святар з Куляшоўкі ахрышчваў дзяцей. Я памятаю, як мяне на руках трымала хросная Соф'я Платонаўна Вярцінская, а хросным бацькам быў Якаў Еўдакімавіч Маханькоў.

Калі хрэсны ход падыходзіў да крынічкі, святар становіўся тварам да крыжа, што свяціўся ў вадзе. На супрацьлеглым баку стаялі людзі з іконамі. Пачыналася набажэнства. Напрыканцы святар ахрышчваў дзяцей у Дзедзіне, часамі хадзіў па вёсцы і служыў малебен па просьбе гаспадароў каля новых хатаў, пабудаваных замест спаленых немцамі. Пасля яго адвозілі ў Куляшоўку, але іконы заставаліся ў вёсцы і захоўваліся ў чырвоным куце адной з хатаў да другога Спаса (19 жніўня). Раніцай 19 жніўня іконы адносілі ў Куляшоўку. Тыя, хто іх насіў, часам «абракалі» сябе, давалі зарокі: выйсці замуж, прасілі аб вылячэнні хворых і г.д. Пасля Другой сусветнай вайны на Макаў да Бяздоннага калодзежа прыходзілі жанчыны, кідалі ў ваду кавалачкі хлеба і загадвалі на блізкага чалавека, які не вярнуўся з вайны. Калі хлеб тануў – значыць чалавека няма на гэтым свеце, калі плаваў – жывы і вернецца дахаты. У гэтую варажбу ўдовы ўкладвалі апошнюю надзею даведацца пра зніклых без вестак блізкіх. Магчыма, гэты рытуал з ахвярапрынашэннем і варажбой застаўся ад нашых продкаў. Пра гэта пісаў яшчэ ў VI ст. візантыйскі гісторык Пракопій Кесарыйскі: «...Они почитают реки и нимф и всякие другие божества, приносят жертвы всем им и при помощи этих жертв производят гадания». У Бяздонны калодзеж людзі кідалі грошы (адну капейку), і ўсе сыходзілі дахаты з напоўненымі вадой пасудзінамі. Паводле ўспамінаў старажылаў зброю каля каплічкі не асвятчалі.

Пасля набажэнства моладзь ішла на гулянку ў вялікі новадзедзінскі клуб, пабудаваны яшчэ да вайны. Вёска была знакамітай клубам, Бяздонным калодзежам, рабымі гаршчкімі, ураджайнымі капуснікамі. У клубе скакалі пад гармонік і бубен. Вечар адкрываўся танцам «страданием». Далей з перапынкамі ішлі: «Сямёнаўна», кадрыля, «На рэчаньцы», падыспань, вальс, полька, кракавяк, «Каробачка». Танцы суправаджаліся прыпеўкамі, некаторыя паўтараліся. Увечары, пасля перапынку, танцы працягваліся. Моладзі збіралася вельмі шмат. Заканчвалася гулянка тым жа танцам, што і пачыналася.

Гэтыя моладзевыя гулянкi – водгалас тых далёкіх язычніцкіх рытуальных танцаў, прысвечаных старажытнаму бажаству Водзе (больш ранняму, чым Мокаш). Нерытуальных танцаў тады не было. Падобныя гулянкi праводзілі ў Дзедзіне і ў недалёкім мінулым увесну, па нядзелях, у другой палове дня на беразе Астра. Яны пачыналіся са з'яўленнем на лугах кветак і працягваліся да Троіцы. І так было ва ўсіх вёсках, размешчаных на беразе рэчкі і яе прытоках. Апошні раз такая гулянка была ў Дзедзіне на Троіцу ў чэрвені 1956 года.

Усё вышэйзгаданае пра святкаванне Макаўя ў Новым Дзедзіне кажа пра тое, што некаторыя рэшткі дахрысціянскіх рытуалаў пакланення ўсходнеславянскай багіні Мокаш дайшлі да нашага часу:

- за іконамі хадзілі дзяўчаты – Мокаш была апякункай дзівочага лёсу;
- тыя, хто насілі іконы ў царкву 19 жніўня, «абракалі» сябе, напрыклад, выйсці замуж і г.д., аддавалі сябе ў рукі лёсу, якім кіравала Мокаш;
- варажба з ахвярапрынашэннем каля святой крыніцы на лёс роднага чалавека – Мокаш апякала душы памерлых, што жылі ў святых крыніцах;
- хрысціянства: грэчаскія святары ў Кіеве ў X–XI стст., змагаючыся з двухвер'ем, замянілі малебен багіні Мокаш на сугучны Макаўе – у гонар святых братоў Макавеяў (памяць чужой гісторыі).

(Заканчэнне на стар. 8)

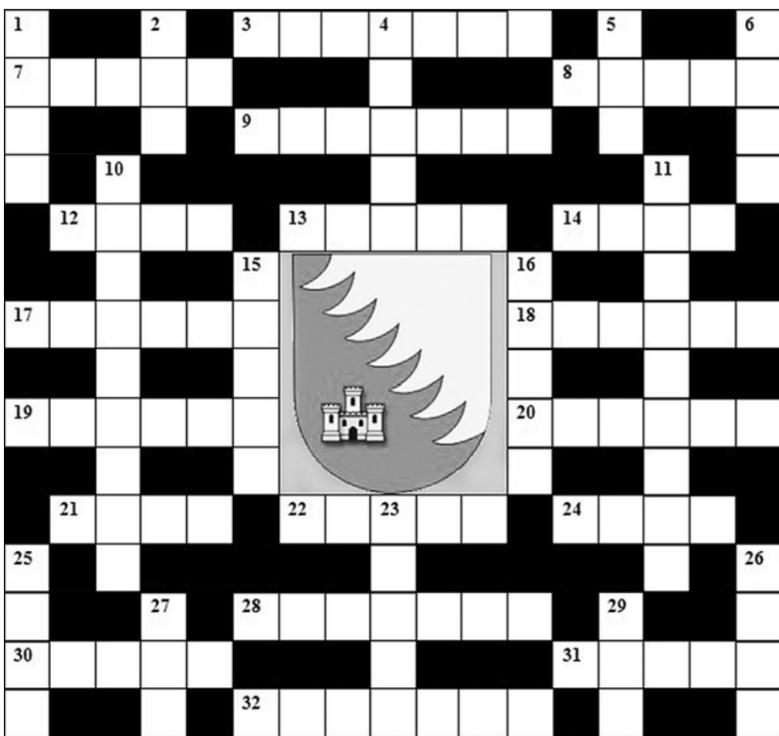
Крыжаванка да 500-годдзя Хойнікаў

Уздоўж:

3. «Гарачы ...». Зборнік прозы народнага пісьменніка Беларусі, ураджэнца хойніцкай вёскі Глінішча Івана Мележа. **7.** «Васіль ... Узыходжанне». Дакументальны фільм кінарэжысёра, ураджэнца вёскі Валокі Віктара Дашука. **8.** ... Кашальнікава. Імя актрысы, народнай артысткі Беларусі, якая нарадзілася ў вёсцы Баршчоўка. **9.** Традыцыйнае рамяство, што з сёвай даўніны існуе на Хойнікаўшчыне. **12.** Зяць на ..., то і чарка на стол (прык.). **13.** Статус, які Хойнікі атрымалі ў 1967 годзе. **14.** Кабыла гнядая, жарабя рабое – паеў ... абое (прык.). **17.** Ян ... Прозвішча князя, на сродкі якога ў Хойніках у 1705 годзе была пабудаваная царква. **18.** Тонкая пілка для выпілоўвання ўзораў. **19.** Калі з баразны ідзе пылок, будзе на патэльні грэцкі ... (прык.). **20.** Хоць вясна сухая, але ... мясная (прык.). **21.** Нораў норава не ... (прык.). **22.** Народна-паэтычныя творы, якіх шмат у фальклорнай спадчыне Хойнікаўшчыны. **24.** «Хатынскі ...». Назва фільмаў В. Дашука, якія былі створаныя разам з Я. Брылём, А. Адамовічамі і У. Калеснікам. **28.** ... Свята беларускага пісьменства. Ганаровае званне, якое горад атрымаў у 2010 годзе. **30.** Верш паэта Міколы Мятліцкага, ураджэнца адселянай вёскі Бабчын («На сцэне хойніцкай раённай \ \ Абцасаў гулкі перабар»). **31.** «Тут жыве званар – ..., \ \ Як балотны гаспадар». З вершаванай казкі «Рак-вусач» Якуба Коласа. **32.** Хлеб не ..., з'ядзім да Пахроў (прык.).

Упоперак:

1. Сукупнасць выдадзеных твораў пісьменніка. **2.** Не за-

радзіў ..., перабудзем так (прык.). **4.** «А над краем – тугая туга; \ \ Восень, ... і чыстая ноч». З верша «Восень едзе на рабым кані» паэты Алы Канапелькі, ураджэнкі вёскі Небытаў. **5.** Мужыку лета – што святому ... (прык.). **6.** Вядомы футбольны клуб Беларусі, галоўным трэнерам якога з'яўляецца ўраджэнец Хойнікаў Віктар Ганчарэнка (абрэв.). **10.** Назва Хойнікаў у першай пісьмовай згадцы, што датуецца 1512 годам. **11.** Ганна ... Прозвішча спявачкі, народнай артысткі Беларусі, ураджэнкі вёскі Валокі. **15.** «..., ..., аддай маю сілку»: з гэтымі просьбамі даўней жнейкі па заканчэнні жніва качаліся па полі. **16.** «Заб'ецца чайкай матчынае ... \ \ Над хваляй пеннай». З верша М. Мятліцкага «Нарачанскі бераг», які паэт прысвяціў памяці Максіма

Танка. **23.** «Барвовы ...». Радзёопера беларускага кампазітара Кіма Цесакова паводле рамана І. Мележа «Людзі на балоце». **25.** «Дай жа, Божа, жыці-быці, \ \ Жыці-быці, ... звазіці, \ \ ... звазіці, у гумно злажыці». З дажынкавай песні. **26.** «Залатое ...». Прэмія Беларускага Саюза журналістаў, лаўрэатам якой стала пісьменніца, журналістка Ніна Рыбік, ураджэнка адселянай хойніцкай вёскі Уласы. **27.** «Вялікі ...». Раман пісьменніка, ураджэнца Хойніччыны Барыса Сачанкі, прысвечаны падзеям Вялікай Айчыннай вайны. **29.** Без сахі і бараны сам ... хлеба не ёсць (прык.).

Склаў
Лявон ЦЕЛЕШ,
г. Дзяржынск

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7)

Хрысціянства не змагло задушыць язычніцтва, таму і прыстасавалася да яго.

У пачатку 1955-га з раёна ў Куляшоўку прыехалі людзі і вынеслі з царквы іконы, адвезлі ў Клімавічы – выконвалі рашэнне партыйных органаў. Кіраваў гэтым рэдактар раённай газеты Мікалай Нікіфаравіч Котаў. Зараз гэтыя іконы знаходзяцца ў клімавіцкай Свята-Міхайлаўскай царкве. А некаторы час у пустой царкве калгас захоўваў намалочанае зерне, угнаенні.

Хаця набажэнствы каля калодзежа больш за 50 гадоў не праводзіліся, але людзі штогод у гэты дзень сюды прыходзяць, напайваюць сасуды вадой.

Пяцьдзесят гадоў таму

У 2010 годзе паводле рашэння Клімавіцкага райвыканкама Бяздонны калодзеж быў добраўпарадкаваны: расчышчана ад дрэваў і засыпаная шчыбнем пляцоўка навокал, а на схіле надпойменнай тэрасы пабудаваны спуск да студні ў выглядзе пляцовак-прыступак, што заканчваецца лесвіцай да вады, у самым нізе – купель.

Сёлета было адноўленае святкаванне Макаў каля Бяздоннага калодзежа ў Новым Дзедзіне. На свята прыехалі нават дзедзінцы з Расіі, Украіны, іншых абласцей Беларусі. Свята пачалося хрэсным ходам ад вёскі да крынічкі. Набажэнства правёў святар Свята-Міхайлаўскага храма айцец Сергій пры вялікай колькасці народа. Пасля набажэнства людзі напайваюць сасуды асвечанай вадою, было шмат ахвочых акупіцца ў купель. Вось і будучы дзедзінцы прыязджаць сюды і на Радаўніцу, і на Макаўе.

А разуменне таго, што тут на Узроўі каля Бяздоннага калодзежа маліліся нашыя продкі яшчэ тры стагоддзі таму, вельмі ўражае. Тут чулівая рамантычная душа чуе голас продкаў, што жыве ў крыві чалавека, тут яна ўзнаўляе сувязь з духам гісторыі і чэрпае з вечнасці гістарычную энергію. Жыццё продкаў працягваецца ўшанаванні іх традыцыяў нашчадкамі.

Віталь МАХАНЬКО,
в. Новы Дзедзін Клімавіцкага раёна

Фота Таццяны ПАДЛІПСКАЙ

P.S. У Магілёўскай вобласці 14 жніўня Макаўе (Макавей) святкуюць толькі ў двух месцах: каля Бяздоннага калодзежа ў Новым Дзедзіне і каля Сіняй Крыніцы ў Клінах Слаўгарадскага раёна.

А на палянцы...

Немалая небяспека для людзей хаваецца ў няўменні адрозніваць ядомыя і неядомыя грыбы, а таксама – калі не выконваюцца правілы іх гатавання і перапрацоўкі, калі збіраюць іх на забруджаных радыенуклідамі тэрыторыях.

У нашай краіне самыя распаўсюджаныя выпадкі атручвання бледнай паганкай (яна нагадвае сыраежку ці шампінён), жоўцевым грыбам (падобны на белы), несапраўднымі апенькамі, смаржкам, час ад часу – мухаморами. **Памятайце: грыбы нельга доўга захоўваць сырымі, нават у халадзільніку яны могуць захоўвацца не больш за 2 – 3 дні. Пры гатаванні іх трэба адварваць не менш за два разы каля 50 хвілін. Выкананне гэтых правілаў захаве вашае здароўе!**

Калі ж нехта атруціцца грыбамі, то яму неабходна аказаць першую дапамогу:

- прамыць страўнік (даць выпіць 5 – 6 шклянак вады), пасля выклікаць ваніты, паўтарыць працэдуру 3 – 5 разоў;
- пакласці хворага ў ложка;
- бесперапынна даваць яму цёплае пітво, а пры рэзкай слабасці – моцную гарбату;
- калі адсутнічае вадкі стул, то ў першыя гадзіны пасля атручвання хвораму можна даць лёгкі слабіцельны сродак (1 сталовая лыжка вазеліну ці рыцынавага алею).

Вольга ЦЫНКЕВІЧ, інспектар ЦРАНС г. Мінска

Падказкі для вандроўнікаў

Кулінарныя рэцэпты каменнага веку

У мінулым нумары чытачамі былі засвоеныя асноўныя тыпы вогнішчаў. Зараз жа прапануем працяг тэмы – як гатаваць на прыродзе.

Сур'ёзная ежа

Калі вам сёння не пашанцавала і дахаты вы прыйшлі толькі з дробнай здабычай, напрыклад, з качкай ці яшчэ горш – з рабчыкам, не пераймайцеся! Іх можна запячы ў глінянай абмазцы. Такі варыянт падыходзіць і для буйной рыбы.

Абмазка мусіць легчы шчыльным слоем без трэшчынаў – інакш выцячэ сок. Імкніцца набіць гліну як мага глыбей пад пер'е. Падсушыце ваш паўфабрыкат каля вогнішча. Калі асноўная маса дроваў у вогнішчы дагарыць, разграбіце іх і пакладзіце нарыхтоўку. Засыпце гарачымі попелам і вуглямі. Прыкладна праз гадзіну вы атрымаеце добра запечаную страву. Адламайце кавалкі гліны: птушка атрымаецца ашчыпанай ад пер'я, а рыба ачышчана ад лускі.

Напрыклад, вы забілі маладога аленя: шмат папрацавалі, даставалі яго з яміны, цягнулі да хаты. Таму хочацца нечага асаблівага. Самому нічога рабіць не трэба – толькі камандуйце. У прыгатаванай гэтай стравы павінны ўдзельнічаць усе, хто ёсць у хаце. Неабходна алена «вытащить на галечную косу, отрубить ему голову и ноги по коленные суставы, но шкуру не снимать и тушу не потрошить. Затем, раздевшись догола (поскольку вскоре весь вымажешься в крови как вурдалак), с помощью очень острого ножа через горловое отверстие надо постараться вытащить наружу все оленьи потроха. Тут надо умыться, одеться и внутрь туши набросать камней, заранее раскаленных на костре. Эти камни пропекут своим жа-

ром мясо изнутри. Когда шерсть на оленьей шкуре начнёт завиваться кольцами, это будет знаком того, что мясо изнутри пропеклось. Тогда следует быстро и решительно рассечь тушу топором снизу. При этом нужно быть очень осторожным, поскольку из оленьих недр вывалиться не только груды горячих ещё камней, но и вырвется струя раскаленного сока и пара, которая может ошпарить неосторожного кулинара. А затем следует просто приступить к трапезе, пока кушанье не остыло...». Саліць на смак.

Сур'ёзныя напоі

Калі заўтра ў вас цяжкі дзень і чакае фізічная праца ці шматкіламетровы паход, а прыгатаваць добрую ежу не знаходзіцца часу – неабходна выкарыстоўваць рэзерв накопленых сілаў.

Зрабляць вас моцным і выносливым настойкі з ягадаў, насення або карэння пэўных раслінаў. Але за ўсё патрэбна плаціць. Усе гэтыя зеллі за кароткі тэрмін могуць выкачаць шмат сілаў: пасля працы вам спатрэбіцца даволі сур'ёзны адпачынак. Таму будзьце асцярожнымі!

Парады жанчынам

Вучыць жанчынаў гатаваць ежу – справа лёгкая і ўдзячная.

Трэба пачынаць з простага: навокал шмат усякага – галоўнае ў час сабраць і нарыхтаваць.

Павел ВОЛКАЎ

(Працяг будзе)

Працяг тэмы. Пачатак у №№ 31–32

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

«МАСТАЇЦТВА БЕЛАРУСІ» – навукова-папулярны ілюстраваны часопіс. Выдаецца з 1983 г. ў Мінску. Друкуе матэрыялы па пытаннях тэорыі і гісторыі беларускага мастацтва, эстэтыкі, мастацкай спадчыны, асвятляе развіццё сучаснага прафесійнага, народнага і самадзейнага мастацтва, творчасць дзеячаў мастацтваў дзяржавы. Пад рубрыкамі «Народнае мастацтва», «Традыцыі і сучаснасць», «3 народнай спадчыны», «Нататкі з экспедыцый» змяшчае артыкулы пра народнае дойлідства, ткацтва, ганчарства, кавальства, размалёўку, пляценне, разьбярства, новыя запісы народных песень, танцаў, абрадаў, звычаяў. На старонках часопіса абмяркоўваюцца шляхі і спосабы прадаўжэння колішніх традыцыяў у сучасным жыцці, змяшчаюцца творчыя партрэты народных майстроў, вядомых этнографіаў, фалькларыстаў і інш. У розныя часы ў часопісе друкаваліся этнографы, мастацтвазнаўцы, даследчыкі народнага мастацтва і мастацкіх промыслаў, фалькларысты М.Ф. Раманюк, А.І. Лакотка, Я.М. Сахута, В.А. Лабачэўская, А.С. Ліс, І.К. Цішчанка, Г.А. Каха-

ноўскі, В.Дз. Ліцвінка, В.К. Бандарчык, М.Ф. Піліпенка, Т.І. Кухаронак, Л.В. Ракава, У.І. Раговіч і інш.

МАСТОЎСКІ СТРОЙ – традыцыйны комплекс беларускага народнага адзення на Панямонні. Бытаваў у XIX – пач. XX стст. пераважна ў Мастоўскім, Шчучынскім і Зэльвенскім р-нах.

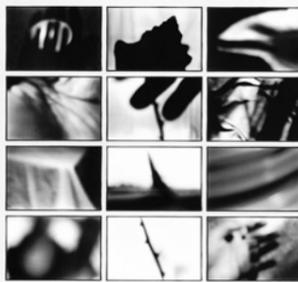
Жаночы гарнітур складалі кашуля, спадніца з цёмна-сіняй дамаатканкі, кроеная з 6 кліноў, або андарак з 4 прамавугольных поллак (чырвона-малінавага колеру ў вузкія гарызантальныя разноколёрныя паскі), белы або цёмны фартух, аздоблены фальбонамі і карункамі, катанка (накшталт кофты) з белага ці шэрага валенага сукна, аблямаваная чорным аксамітам. Галаўныя ўборы жанчынаў – каптур, даматканая ці крамная хустка, упрыгожанні – каралі, істужкі, крыжыкі.

Мужчынскае адзенне істотных мясцовых адрозненняў ад іншых строяў Панямоння не мела. Вопраткай былі белае або шэрае свiта, кажух.

Мастоўскі строй. Жанчыны ў верхнім адзенні (катанках), вёска Катчыно Мастоўскага раёна (пач. XX ст.)

8'2007 МАСТАЇЦТВА

КАНЦЭПТУАЛЬНЫЯ ПОШУКІ БЕЛАРУСКОЙ ФАТАГРАФІІ